KoÂści□łÂł w Makowie p.w. Âśw. Wojciecha, biskupa i m□□czennika

KoÂścióÂł wraz z wsiÂą naleÂżaÂł przez dÂługie wieki do kasztelania a póÂźniej Ksi□□stwa ÂŁowickiego do dóbr naleÂżÂących do Arcybiskupstwa GnieÂźnie□ąskiego. Historycy koÂścielni jak podaje mi□□dzy innymi "Rocznik Archidiecezji Warszawskiej" z 1958 roku sÂądzÂą, Âże w Makowie byÂł juÂż w XIII wieku koÂścióÂł. WedÂług wzmianki znajdujÂącej si□□ w Archiwum Parafialnym w Makowie istniaÂły 2 koÂścioÂły drewniane. Pierwszy w XIII wieku byÂł zapewne fundacji ksiÂąÂż□□cej, a drugi modrzewiowy wzniesiony w roku 1654, fundacji arcybiskupiej prymasa Andrzeja Leszczy□ąskiego.
KoÂścióÂł makowski od zarania swoich dziejów zawsze naleÂżaÂł do metropolii gnieÂźnie□ąskiej. Na mocy rozporzÂądzenia z paÂździernika 1512 roku, wydanego przez J ÂŁaskiego wraz z innymi 131 koÂścioÂłami, zostaÂł wÂłÂączony do Archidiakonatu ÂŁowickiego.
Pierwszy koÂścióÂł w Makowie istniaÂł w XIII wieku. WedÂług wzmianki w kronice parafialnej zostaÂł spalony. ÂŹródÂła podajÂą, Âże w 1604 roku w Makowie byÂł koÂścióÂł drewniany. W roku 1654 z fundacji arcybiskupa, prymasa Andrzeja Leszczy□ąskiego pobudowano drugi równieÂż drewniany, modrzewiowy. W podziemiach koÂścioÂła, prezbiterium pod oÂłtarzem na przybocznej podporze z cegÂły zachowaÂła si□□ data 1633 oraz napisy, które sÂą nieczytelne. Data ta moÂże wskazywa□Ś, Âże prezbiteria koÂścioÂłów drewnianych posiadaÂły murowane kondygnacje. MoÂżemy teÂż domniemywa□Ś, Âże napis ten pochodzi z poprzedniego koÂścioÂła. ÂŻadne ikonografie z tego okresu si□□ nie zachowaÂły. KoÂścióÂł drewniany z 1654 roku ulega rozbiórce w 1770 roku, aby na tym miejscu moÂżna byÂło wznieÂść nowÂą ÂświÂątyni□□, istniejÂącÂą do dziÂś. MateriaÂł z rozbiórki koÂścioÂła uÂżyto na budow□□ plebani. Obecny murowany koÂścióÂł jest fundacji ksi□□dza PawÂła Kosickiego z Zakrzewia, praÂłata ÂŁowickiego. Wzniesiono go w roku 1777, a wi□□c w okresie póÂźnego baroku. Kto jest faktycznym budowniczym koÂścioÂła nie wiadomo. Zbudowano go wg planu pochodzÂącego z Rzymu. Wyko□ączenia budynku i ozdobienia wn□□trza dokonaÂł ksiÂądz Maciej DÂąbkowski okoÂło 1824 roku. Konsekracja koÂścioÂła nastÂąpiÂła 17 X 1824 roku, dokonaÂł jej ks. biskup Daniel Ostrowski, sufragan Âłowicki. Wydarzenie to upami□□tnia tablica wmurowana w Âścian□□ koÂścioÂła, zachowana do dziÂś z Âłaci□ąskim napisem (prawa strona nad kaplicÂą w prezbiterium).

W roku 1869 parafia zostaÂła przemianowana na probostwo zwykÂłe. WieÂś Maków naleÂżaÂła do proboszcza wraz z gruntami, ÂłÂąkami i zabudowaniami Przez pewien okres czasu w Makowie funkcjonowaÂł folwark arcybiskupi. NaleÂżaÂł on od 1510 roku do koÂścioÂła. Informacje o nim pochodzÂą z roku 1792. WedÂług inwentaryzacji, przeprowadzonej w tym roku, zabudowania folwarczne to: budynek mieszkalny, stajnie, obora, chlew, kurnik, gÂąÂśnik, spichlerz, 2 stodoÂły, browar i kuÂźnia. Folwark po kasacji dóbr duchownych, przez rzÂąd pruski w 1796 roku, przeszedÂł w r□□ce Âświeckie i prosperowaÂł do ko□ąca XIX wieku.
Z nakazu patriotycznego na rzecz Powstania Listopadowego z koÂścioÂła przeznaczono nast□□pujÂące naczynia liturgiczne: kielich srebrny, pozÂłacany, pater□□ srebrnÂą pozÂłacanÂą, drugÂą pater□□ srebrnÂą i dwie ampuÂłki srebrne WartoÂś□Ś tych naczy□ą oceniono na 234zÂł l0 gr. PowyÂższe srebra zostaÂły zÂłoÂżone w kancelarii konsystorskiej w Warszawie. Potwierdzeniem tego daru narodowego jest, na dokumencie, piecz□□□Ś okrÂągÂła Archidiecezji Warszawskiej.
KoÂścióÂł do czasów wspóÂłczesnych nie zostaÂł caÂłkowicie wyko□ączony, gdyÂż nie wzniesiono dwóch bocznych wieÂż z powodu jak podaje kronika koÂścielna, zgonu budowniczego. Na brak tych wieÂż wskazuje dotychczasowa bryÂła koÂścioÂła. IstniejÂąca jedyna wieÂża, zbudowana w nieco póÂźniejszym czasie, niezbyt harmonizuje z caÂłÂą budowlÂą. Jest niska, przysadzista, usytuowana w Âśrodkowej cz□□Âści Posiada heÂłm o barokowej formie. KoÂścióÂł wzniesiono na olbrzymim wysypisku ziemnym, w kształcie trapezu. Mur oblicowany jest cegÂłÂą wypalanÂą na miejscu. GÂłównymi cz□□Âściami koÂścioÂła sÂą: przejÂściowa kruchta, nawa czyli cz□□Âś□Ś przeznaczona dla wiernych i prezbiterium, czyli cz□□Âś□Ś przeznaczona do odprawiania naboÂże□ąstw, zarezerwowana dla duchowie□ąstwa. Nad wejÂściem gÂłównym znajduje si□□ empora organowa, przeznaczona dla chóru koÂścieÂłnego-Empora wsparta jest na trzech filarowych arkadach, wzmocnionych pilastrami. Naw□□ od prezbiterium oddziela aÂżurowa Âścianka wykonana równieÂż przez Jana Skrobeckiego Punktem przyciÂągajÂącym wiernych, w koÂściele, jest oÂłtarz gÂłówny. OÂłtarzowi zapewniono odpowiedniÂą opraw□□. ZostaÂł on wykonany w 1834 roku w stylu klasycyzmu barokowego i zastÂąpiÂł oÂłtarz pochodzÂący z poprzedniego koÂścioÂła. Krucyfiks barokowy, umieszczony w wykutej wn□□ce, pochodzi z XVIII wieku. Jest on zÂłoÂżony, o duÂżej sile ekspresji odzwierciedlajÂącej stan wielkiego cierpienia Jezusa. Do wyposaÂżenia wn□□trza koÂścioÂła naleÂżÂą boczne oÂłtarze. Obraz, powstaÂły juÂż w czasach wspóÂłczesnych, w lewym oÂłtarzu przedstawia Âśw. Wojciecha z palmÂą m□□cze□ąstwa w dÂłoni i krzyÂżem kardynalskim w drugiej. Po bokach oÂłtarza sÂą barokowe rzeÂźby pochodzÂące z drugiej poÂłowy XVIII wieku. Klejnotem koÂścioÂła jest oÂłtarz prawy z obrazem Matki Boskiej ÂŁaskawej oraz niezwykle pi□□kny obraz Przemienienia Pa□ąskiego, ambona klasycystyczna. Cenne sÂą

teÂż organy pochodzÂące z 1844 roku. OzdobÂą koÂściołÂła sÂą dwa Âżyrandole z poÂłowy XDC wieku. KoÂścióÂł posiada niezwykle cenne naczynia liturgiczne. Kielich srebrny pozÂłacany póÂźnorenesansowy z 1589 roku, cyzelowany w srebrze o przepysznej ornamentacji z 1629 roku, puszka na komunikanty takÂże cyzelowana w srebrze z czaszÂą pozÂłacanÂą, nadzwyczaj kunsztowna równieÂż z 1629 roku, kielich i puszka z 1629 roku pochodzÂą z jednej pracowni zÂłotniczej. Monstrancja wieÂżyczkowa o przewadze elementów gotyckich z 1621 roku srebrna, pozÂłacana z elementami, przepi□□kna budzÂąca zachwyt, finezyjnie wyczarowana przez zÂłotnika Jakuba Kalickiego. Artystyczne, cenne to dzieÂło sztuki zÂłotniczej (oprócz niej sÂą jeszcze dwa identyczne w Polsce) posiadaÂła dawniej trzy szczerozÂłote wieÂżyczki, kształtu walcowatego o Jednakowej wysokoÂści i obj□□toÂści, Âśrodkowa górowaÂła nad pozostaÂłymi ozdobnym krzyÂżem.Po przeróbce dokonanej w 1954 roku przez ks. A. Lipskiego wieÂżyczki zostaÂły zniekształcone i zmniejszone.
Podczas okupacji byÂła pilnie poszukiwana przez Niemców i to wkrótce po ich wkroczeniu. OcalaÂła dzi□□ki oÂświadczeniu ks. MieczysÂława Hiibnera, popartego powagÂą jego niemieckiego nazwiska, Âże zostaÂła zabrana juÂż podczas I wojny Âświatowej. Monstrancja byÂła ukrywana w podziemiach lub na poddaszu koÂścioÂła. W nawie koÂścielnej znajdowaÂły si□□ jeszcze dwa oÂłtarze boczne bliÂżej chóru, takÂże z okresu póÂźnego baroku. Jednak zostaÂły one usuni□□te z koÂściołÂła w 1937 roku podczas przeprowadzanego remontu. Po oÂłtarzach pozostaÂły nisze, w których wiszÂą obrazy: Âśw MikoÂłaja i "Przemienienia Pa□ąskiego". SÂą to obrazy namalowane przez malarza J Lasockiego okoÂło 1867 roku. Na uwag□□ zasÂługuje znajdujÂąca si□□ w koÂściele chrzcielnica, powstaÂła na poczÂątku XX wieku oraz marmurowa tablica wmurowana nad chrzcielnicÂą upami□□tniajÂąca milenijne obchody Chrztu Polski. Od wschodu i zachodu przylegajÂą do prezbiterium nieduÂże, niskie kaplice.
Teren wokóÂł koÂściołÂła to cmentarz przykoÂścielny. Na jego terenie znajduje si□□ kaplica z pierwszej poÂłowy XX wieku sÂłuÂżÂąca jako kaplica do przechowywania ciaÂł zmarÂłych przed pogrzebem. Teren cmentarza to olbrzymi starodrzew. Niektóre drzewa sÂą pomnikami przyrody. W 1914 roku wybuchÂła I wojna Âświatowa. Nad koÂścioÂłem zawisÂła groÂźba spalenia. Teren Makowa byÂł w r□□kach niemieckich Niemcy postanowili spali□Ś koÂścióÂł by zniszczy□Ś punkt obserwacyjny, który mógÂł posÂłuÂży□Ś Rosjanom do obserwacji przedpola. KoÂścióÂł wypeÂłniono sÂłomÂą i drewnem. Ówczesny proboszcz ks. Augustyn Tatarzyn czyniÂł rozpaczliwe zabiegi by ten obiekt sakralny ocali□Ś. Niemcy byli bezwzgl□□dni. Na moment przed podÂłoÂżeniem ognia proboszcz zagroziÂł Niemcom, Âże na znak protestu przeciwko bezprawiu wojennemu spÂłonie razem z koÂścioÂłem. LeÂżÂąc krzyÂżem na stopniach oÂłtarza nie pozwoliÂł si□□ usunÂą□Ś z koÂściołÂła. Niemieccy oficerowie wzruszeni nieugi□□tÂą postawÂą starego proboszcza odstÂąpili od swego zamiaru. Spalili jednak wieÂż□□ uprzednio zezwalajÂąc ksi□□dzu na zabezpieczenie koÂścioÂła przed ogniem, przez zamurowanie otworów prowadzÂących na chór i poddasze. Spalona wieÂża zostaÂła odbudowana w 1920 roku. 5 XII 1942 roku umiera ks. Kanonik M. Hubner. W przeddzie□ą jego Âśmierci odbyÂło si□□ naboÂże□ństwo przeznaczone dla mÂłodzieÂży z caÂłej parafii, która zmuszona zostaÂła do wyjazdu do Rzeszy na przymusowe roboty. MÂłodzieÂż wypeÂłniÂła koÂścióÂł i wszyscy przyst□□powali do spowiedzi i komunii. MÂłodzieÂż przez caÂłe naboÂże□ństwo pÂłakaÂła, ÂżegnajÂąc si□□ ze swym proboszczem i ze swymi stronami rodzinnymi. Niektórzy juÂż z robót w Niemczech do Makowa nigdy nie powrócili. W koÂściele panowaÂła tragiczna atmosfera. Ks, Kanonik przeÂżyÂł to bardzo ci□□Âżko. Na skutek tego tragicznego wydarzenia serce ks. Kanonika nie wytrzymaÂło. W nocy dostaÂł rozlegÂłego wylewu i zmarÂł nie doczekawszy rana. ÂŚmier□Ś jego byÂła tragizmem dla caÂłej parafii. Pogrzeb zamieniÂł si□□ w wielkÂą manifestacj□□ wszystkich mieszka□ąców parafii- którzy Âżegnali na milczÂąco swego proboszcza. CiaÂło ksi□□dza proboszcza zostaÂło zÂłoÂżone na pobliskim cmentarzu. ByÂła to kolejna ofiara ponurej okupacji. W roku 1943 Niemcy zrabowali dzwony koÂścielne.
Restauracji koÂścioÂła dokonywano w latach 1829, 1937 i 1958. DuÂże zasÂługi dla gruntownego remontu i peÂłnej restauracji koÂścioÂła poÂłoÂżyÂł ks. PraÂłat H. Klizner, który dokonaÂł w roku 1957 elektryfikacji koÂścioÂła, plebani i domu parafialnego.
W tym samym roku zaÂłoÂżyÂł centralne ogrzewanie. W 1958 roku dokonaÂł peÂłnej restauracji zniszczonego zr□□bem czasu koÂścioÂła Ogromnym wysiÂłkiem odnowiÂł caÂłe wn□□trze koÂścioÂła. KsiÂądz praÂłat powierzyÂł opracowanie projektu wn□□trza oraz przeprowadzenie wszystkich remontów artystom plastykom z Krakowskiej Akademii Sztuk Pi□□knych. W roku 1961 nastÂąpiÂło zawieszenie nowych dzwonów "Maryja" wagi 1162 kg, "Wojciech" 545 kg, "StanisÂław Kostka" 307 kg . W roku 1964 nastÂąpiÂł remont elewacji koÂścioÂła. W roku 1968 pokryto stiukowÂą wykÂładzinÂą kararyjskÂą kolumienki oÂłtarza gÂłównego i pilastrów, odnowiono polichromi□□ W 1982 roku ks. Godlewski poszerzyÂł cmentarz grzebalny, który pochodzi z 1808 roku, zbudowaÂł ogrodzenie z Âłupanego kamienia.
W 1985 roku ks. Bruno DÂąbrowski dokonaÂł remontu pokrycia dachowego. StarÂą juÂż dachówk□□ zastÂąpiono blachÂą miedzianÂą. Dokonano wymiany wi□□Âźby dachowej, wymieniajÂąc grube belki i krokwie. W roku 1990 duÂżym wysiÂłkiem dokonano odnowienia oÂłtarza gÂłównego i stoÂłu oÂłtarzowego. W roku 1991 ks. DÂąbrowski odnowiÂł wn□□trze koÂścioÂła i zamalowaÂł polichromi□□. W roku 1998 przybyÂł do parafii ks. StanisÂław CiÂąpaÂła. Bardzo energicznie zabraÂł si□□ do pracy.

Remontuje obiekty sakralne i budynki parafialne. Bardzo duÂżym kosztem odnowiÂł budynek i otoczenie plebanii, wyremontowaÂł kaplic□□obok koÂścioÂła (dom pogrzebowy) PokryÂł blachÂą miedzianÂą wieÂż□□koÂścielnÂą. PrzeprowadziÂł prace odnawiajÂące i osuszajÂące koÂścióÂł i jego otoczenie. PokazaÂł, Âże jest dobrym gospodarzem i administratorem parafii. Archiwum Parafialne w Makowie jest dobrze prowadzone. Dokumenty koÂścielne sÂą starannie uporzÂądkowane datujÂą si□□od 1723 roku, a najstarszy dokument dotyczÂący spraw gospodarczych pochodzi z roku 1780.

Z dokumentów przechowywanych w archiwum moÂżemy dowiedzie□ś si□□, Âże obowiÂązki proboszcza peÂłnili:
1810 - 1847 ks. Maciej DÂąbkowski
1847- 1880 ks. Józef Gosk
1880 - 1918 ks. Augustyn Tatarzyn
1918 - 1942 ks. MieczysÂław Hubner
1942- 1957 ks. A. Lipski
1957 - 1973 ks. Henryk Klizner
1973 - 1976 ks. Leonard Jarosz
1976 - 1982 ks. Marian Godlewski
1982 - 1998 ks. Brunon DÂąbrowski
1998 - ks. StanisÂław CiÂąpaÂła

KoÂścióÂł makowski b□□dÂący obiektem duÂżej wartoÂści historycznej, jest budowlÂą zabytkowÂą wpisanÂą do rejestru zabytków decyzjÂą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków nr 207 z dnia 29 grudnia 1967 roku. Ministerstwo Kultury i Sztuki zaliczyÂło go do zabytków II klasy18 RównieÂż teren wokóÂł koÂścioÂła zostaÂł wpisany do rejestru zabytków 16 XI 1994 roku decyzjÂą nr 98017 przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. ÂŹródÂło: ww.makow.za.pl